

Другий аспект полягає у вивченні механізмів реалізації добробуту.

Розглянувши основні етапи еволюції теорії суспільного добробуту, можна схематично зобразити генезу даного поняття та взаємозв'язок між різними етапами розвитку ідей добробуту.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, розглянувши еволюцію поглядів на сутність та зміст суспільного добробуту, можна зробити висновок, що спершу суспільний добробут розглядався еконо-

містами-теоретиками у макроекономічному аспекті, оцінювали благополуччя всієї сукупності індивідів загалом. Надалі поступово аналіз перейшов у мікроекономічну площину, і на перший план почав виходити індивід та його інтереси. До економічного змісту суспільного добробуту з часом додалися соціальні, екологічні та інші характеристики. У сучасній економічній науці зростання індивідуального добробуту стає однією з головних проблем соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бентам И. Введение в основания нравственности и законодательства / И. Бентам. – СПб., 1876. – 576 с.
2. Економіка добробуту : [навч. посіб.] / О.О. Беляєв, О.М. Комяков, В.І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2012. – 460 с.
3. Блауг М. Сен Амартія К. / М. Блауг // 100 великих економістів после Кейнса. – СПб. : Экономика, 2009. – С. 264–266.
4. Эрроу К. Основания экономики благосостояния / К. Эрроу // Вехи экономической мысли ; под общ. ред. А.П. Заостровцева. – СПб. : Экономическая школа, 2004. – С. 293–338.
5. Пигу А. Экономическая теория благосостояния / А. Пигу. – М. : Прогресс, 1985. – 675 с.
6. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Эксмо, 2007. – 664 с.
7. Семьюельсон П.А. Макроекономіка / П.А. Семьюельсон, В.Д. Нордгауз ; пер. з англ. – К. : Основи, 1995. – С. 544.
8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит ; пер. с англ. В.С. Афанасьева. – М. : Эксмо, 1985. – С. 903.
9. Хикс Дж. Основания экономики благосостояния / Дж. Хикс ; пер. с англ. Д.Я. Раскова. – С. 22.

УДК 339.137.2:338.43

Грановська В.Г.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства,
Херсонський державний аграрний університет*

ПАРАДИГМА КОНКУРЕНЦІЇ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

THE PARADIGM OF COMPETITION AND COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті розглянуто, систематизовано та уточнено підходи до визначення конкурентоспроможності аграрних підприємств, визначено фактори, складники та індикатори. Встановлено пряму залежність в етимологічному і логічному сенсі між дефініціями «конкуренція» та «конкурентоспроможність». Розглянуто три підходи до трактування конкуренції: поведінковий, структурний, функціональний та доведено необхідність доповнення наявної теоретичної моделі четвертим – глобалізаційним. Визначено, що результатом конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств є максимізація задоволення потреб споживачів, гарантування екологічності та якості продукції, що споживається, насичення ринку високоякісною конкурентною продукцією, що має високу граничну корисність для споживача. Доведено, що забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів аграрного сектору можливе лише за умов комплексності у підході до формування стратегії їх розвитку та функціонування.

Ключові слова: індикатори конкурентного розвитку, конкурентний статус, конкурентні переваги, конкурентоспроможність аграрних підприємств, конкуренція, ринковий сегмент.

В статье рассмотрены, систематизированы и уточнены подходы к определению конкурентоспособности аграрных предприятий, определены факторы влияния, составляющие и индикаторы. Установлена прямая зависимость в этимологическом и логическом смысле между дефинициями «конкуренция» и «конкурентоспособность». Рассмотрены три подхода к трактовке конкуренции: поведенческий, структурный, функциональный, и доказана необходимость дополнения существующей теоретической модели четвертым – глобализационным. Определено, что результатом конкурентоспособного развития аграрных предприятий является максимизация удовлетворения потребностей покупателей, обеспечения экологичности и качества продукции, насыщение рынка высококачественной конкурентной продукцией, что имеет высокую предельную полезность для потребителя.

Доказано, що забезпечення конкурентоспособності суб'єктів аграрного сектора можливо лише при умови комплексності в підході к формированню стратегії их розвитку и функціонування.

Ключевые слова: індикатори конкурентного розвитку, конкурентний статус, конкурентні переваги, конкурентоспособність аграрних підприємств, конкуренція, ринковий сегмент.

Current development trends in agricultural enterprises, the integration to the global market environment require clarification of the theoretical platform and paradigm of competitiveness. In the article, systematized and refined approaches to the definition of competitiveness of agricultural enterprises, the factors, components and indicators. Established direct relationship to the etymological and logical sense between the definitions of "competition" and "competitiveness". Considered three approaches to the interpretation of the competition: behavioral, structural, functional and proved the need to Supplement the existing theoretical model of the fourth – globalization. It is determined that the result of the competitive development of agricultural enterprises is maximas meet the needs of consumers, ensure the sustainability and quality of the product being consumed, market saturation with high quality competitive products that have a high marginal utility for the consumer. It is proved that the competitiveness of subjects of agrarian sector is possible only if the integrated approach to formation of strategy of their development and functioning.

Keywords: indicators for competitive development, competitive status, competitive advantages, competitiveness of agricultural enterprises, competition, market segment.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток суб'єктів аграрного сектора передбачає вдосконалення системи конкурентних відносин та інтенсифікацію розвитку аграрних підприємств. Сьогодні аграрний сектор економіки представлений здебільшого типовими реформованими аграрними підприємствами, що вимагають удосконалення системи виробничих, фінансових, матеріальних, трудових та ресурсних відносин для забезпечення конкурентної стійкості на внутрішньому та зовнішньому ринках. Глобалізований світ визначає конкурентоспроможність як універсальну вимогу до будь-якого суб'єкта, що є учасником торговельно-виробничих відносин. Дослідження теоретичної платформи конкурентоспроможності аграрних підприємств є актуальною проблемою їхнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні основи формування конкурентоспроможності аграрних підприємств є предметом дослідження науковців різних часів та країн. Вітчизняна наукова парадигма функціонування підприємницьких структур у сфері агробізнесу та формування їх конкурентоспроможності пов'язана з фундаментальними і прикладними дослідженнями Г. Азоєва, Е. Вогеля, Е. Ворнера, Р. Ербе, Д. Кісінга, П. Кругмана, М. Познера, М. Портера, Дж. Стренда, Е. Хекшера, В. Андріанова, Ю. Куренкова, В. Попова, В. Сіденка, С. Соколенка, Р. Фатхутдінова, О. Онищенко, М. Маліка, Л. Мельника, П. Саблука, А. Стельмашука, О. Школьного, О. Шпичака та ін. Разом із тим потребує подальшого дослідження визначення економічного змісту поняття конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження. Аналіз теоретичного базису конкурентоспроможності аграрних підприємств має ключове значення у мікро- та макросередовищі. Конкурентоспроможність у сучасному середовищі є не лише вимогою, що гарантує ефективність виробництва та управління підприємством, а і його фінансову стабільність та незалежність, прибутковість та рентабельність, є базисом економічного зростання. Результатом конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств є максимізація задоволення потреб споживачів, гарантування екологічності та якості продукції, що споживається, насичення ринку високоякісною конкурентною продукцією, що

має високу граничну корисність. Вищезазначене дає змогу не лише утримувати внутрішній ринковий сегмент та розширювати його, а й активно просуватися на зовнішній ринок.

Важливим у дослідженні дефініції «конкурентоспроможність підприємства» є з'ясування сутності категорії «конкуренція» [16]. Ці поняття мають прямий зв'язок в етимологічному і логічному сенсі, оскільки визначити конкурентоспроможність підприємства можна тільки у конкурентному середовищі за наявності конкуренції між його суб'єктами. Конкуренція між окремими виробниками щодо максимізації задоволення потреб та підвищення граничної корисності продукту, що споживається, пошук найбільш вигідних умов, комбінації виробничих факторів, способів виробництва та збуту продукції, намагання досягти максимізації прибутків від звичайної та незвичайної діяльності та, як наслідок, завоювання та утримання ринкового сегменту, зміцнення конкурентної позиції є рушійними процесами розвитку аграрного сектора економіки та його суб'єктів в умовах інтегрованого глобального середовища [6].

Як зазначалося, А. Сміт розглядав конкуренцію як суперництво між продавцями та покупцями за найбільш вигідні умови продажу і купівлі відповідно [16, с. 423]. А. Сміт уважається новатором теорії конкуренції він закріпив основні критерії та визначив залежності. Так, зростання цін він пов'язує зі зниженням обсягу пропозиції та інтенсивності конкурентного протистояння, навпаки, загострення конкуренції між виробниками та надлишок пропозиції призводить до посилення цінової конкуренції та зниження цін на товари і послуги, що пропонуються. Сміт є автором принципу «невидимої руки» як головного ринкового регулятора та принципу конкурентних відносин. «Невидима рука» регулює конкурентні відносини, змушуючи підприємців діяти відповідно до «ідеального» плану розвитку, сприяє виходу з ринку неефективних виробників, що пропонують низькоякісну продукцію. Він закріпив теоретичну платформу механізму конкуренції, унікальність якого полягає у його гнучкості, адаптивності та трансформаційності до мінливих ринкових умов; даний механізм не тільки оптимально врівноважує галузеву норму прибутку, а й приводить до оптимального розподілу ресурсів між галузями [17, с. 75–78].

Слід зазначити, що дана теорія з роками наповнилася науковими доробками Д. Рікардо, Д.С. Міля, Й. Шумпетера, П. Хейне, Ф.А. Хайека, Ф. Найта, К.Р. Макконнелла, С.Л. Брю, М. Портера, Г.Л. Азоева, Л.Г. Раменського, Д.Ю. Юданова та інших учених. Основні узагальнення наукових підходів до її визначення такі: конкуренція є головною умовою перебування на ринку, а отже, потребує раціонального поведіння; конкуренція передбачає та стимулює раціональність в управлінні та господарюванні; є правотою меншостей новаторів [16]; конкуренція підсилює ефективність господарювання, стимулює до постійного оновлення та відходу від традиційності у всіх сферах та на всіх фазах виробництва, сприяє посиленню уваги до деталей та новацій у господарюванні; конкуренція оптимізує та стимулює обмін інформацією, використання навичок та знань, динамічність у прийнятті господарських рішень; посилює синергетичне наповнення під час прийняття управлінських та виробничих рішень, веде до інтенсивного використання здатностей і знань. У ході конкурентної боротьби та змагання було отримано більшість людських благ.

Вагомий внесок у розвиток теорії конкуренції А. Сміта здійснив Й. Шумпетер. Він визначив конкуренцію суспільним стимулятором мінімізації витрат, а також чинником максимального наближення оплати праці до її граничної продуктивності. За його твер-

дженням, тільки за умов економічної динаміки можлива ефективна конкуренція, що забезпечується якісно новим рівнем суспільного виробництва, впровадженням інновацій та нововведень, новаторством на всіх рівнях, управління й організації виробництва, розширенням ринкового сегменту та освоєнням нових ринків збуту [20].

У сучасній економічній теорії існує три підходи до трактування конкуренції: поведінковий, структурний, функціональний. Поведінковий підхід характерний для класичної економічної теорії та ґрунтується на боротьбі за покупця шляхом максимізації задоволення його потреб. У цьому разі конкуренція виступає як елемент ринкового механізму, що дає змогу врівноважити попит і пропозицію. Структурне трактування конкуренції полягає в аналізі ринкової структури для визначення форми ринку, особливостей взаємодії та залежності покупця від подавця і, навпаки, умов входу та виходу з нього. Цей підхід визначає тип галузевого ринку та ґрунтується на сучасній теорії морфології ринку. Функціональний підхід визначає конкуренцію як суперництво традиційного з інноваційним. Такий підхід характерний для маркетингової теорії і найбільш часто зустрічається у вітчизняних авторів [13]. Для більш глибокого розуміння сутності конкуренції доцільним є вивчення різних теоретичних підходів авторами та науковцями (табл. 1). Проведений аналіз

Таблиця 1

Теоретична платформа конкуренції

Конкуренція – це		
Класичний підхід	Парадигми ХХ століття	Сучасний вітчизняний підхід
А. Сміт [16]: суперництво між продавцями та покупцями за найбільш вигідні умови продажу і купівлі відповідно	Й. Шумпетер [25]: суперництво старого з новим, з інноваціями П. Хейне [22]: прагнення задовольнити критерії доступу до рідких благ	А.А. Чухно [23]: ринкова сила, що забезпечує взаємодію попиту і пропозиції, яка урівноважує ринкові ціни
Д. Рікардо [14]: механізми цінового регулювання ринку; виробництво в умовах економічного лібералізму, засноване на порівняльних перевагах	Ф.А. фон Хайек [21]: процес, за допомогою якого люди одержують і передають знання	М.Г. Саєнко [15]: співіснування і боротьба товаровиробників і суб'єктів ринкового середовища за досягнення цілей шляхом задоволення потреб споживачів із повним використанням при цьому власних сильних сторін і можливостей зовнішнього середовища, усуненням слабких сторін і загроз
Дж.С. Міль [9]: закон, що встановлює правила регулювання ринку	М. Портер [13]: динамічний процес, безупинно мінливий ландшафт, на якому з'являються нові товари, нові виробничі процеси та нові ринкові сегменти	М.А. Сторчевий [18]: ситуація, за якої на ринку деякого блага діють багато продавців і покупців
К. Маркс [8]: стан економічної системи між виробником та споживачем	Ф. Найт [10]: ситуація, в якій конкуруючих одиниць багато й вони незалежні	М.К. Чернявська М.П. Дранович [3]: фундаментальна умова соціально-економічного розвитку господарства; суперництво між виробниками за найбільш вигідні умови виробництва та збуту продукції заради отримання прибутку; як елемент зовнішнього оточення підприємства
Ф.І. Еджуорт [17]: стан економічної рівноваги з привелюванням математичного складника	К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю [7]: наявність на ринку великої кількості незалежних покупців і продавців, можливість для покупців і продавців вільного входу та виходу	Н. Педченко [12]: економічне явище, яке примушує господарюючі суб'єкти прагнути до збільшення прибутку за рахунок розширення масштабів діяльності, вдосконалення форм організації виробничого процесу і зростання продуктивності праці
Ж.Ж. Ламбен [3]: політико-економічні відносини між державами стосовно отримання кращих умов на ринках збуту для себе та своїх виробників	Р.А. Фатхутдінов [20]: процес управління суб'єктом конкурентними перевагами для досягнення поставлених цілей у визначених умовах Г.Л. Азоев [1]: суперництво на якому-небудь поприщі між окремими юридичними або фізичними особами (конкурентами), зацікавленими в досягненні однієї й тієї ж мети	

теоретичних підходів дає підстави визначити основні критерії конкуренції: динамічність, необхідність, єдність засад, прямий зв'язок зі ступенем інноваційності економіки.

Отже, узагальнюючи парадигми класичної та неокласичної шкіл ХХ ст., можна зробити висновок, що конкуренція – це сфера розвитку суспільних відносин, що включає економічний, виробничий, соціальний, математичний складники.

Конкурентні відносини мають мінливий динамічний характер, на ринку постійно відбувається боротьба між суб'єктами за оберт конкуренції, яким можуть виступати товар, покупець, ринковий сегмент. Аналізуючи сучасну парадигму конкуренції, слід зауважити на необхідності доповнення наявних теоретичних підходів четвертим складником, що враховував би вплив

процесів глобалізації та інтеграційну спрямованість України у світовий економічний простір, та сформулювати так званий глобалізаційний підхід.

Так, Л.Л. Антонюк розглядає конкуренцію та конкурентні відносини в контексті міжнародної конкурентоспроможності [10]. Даний підхід визначає конкуренцію як динамічний розвиток суспільних відносин шляхом використання високопродуктивних факторів виробництва; як процес формування конкурентних переваг у найбільш прибуткових сферах, зміцнення позицій національних суб'єктів економічних відносин на світовому ринку; як зміцнення та утримання високого конкурентного статусу країни на світовому ринку.

Конкуренція – це особливий вид суспільних відносин, що виникає в процесі розподілу ресурсів між суб'єктами соціально-економічної системи, у резуль-

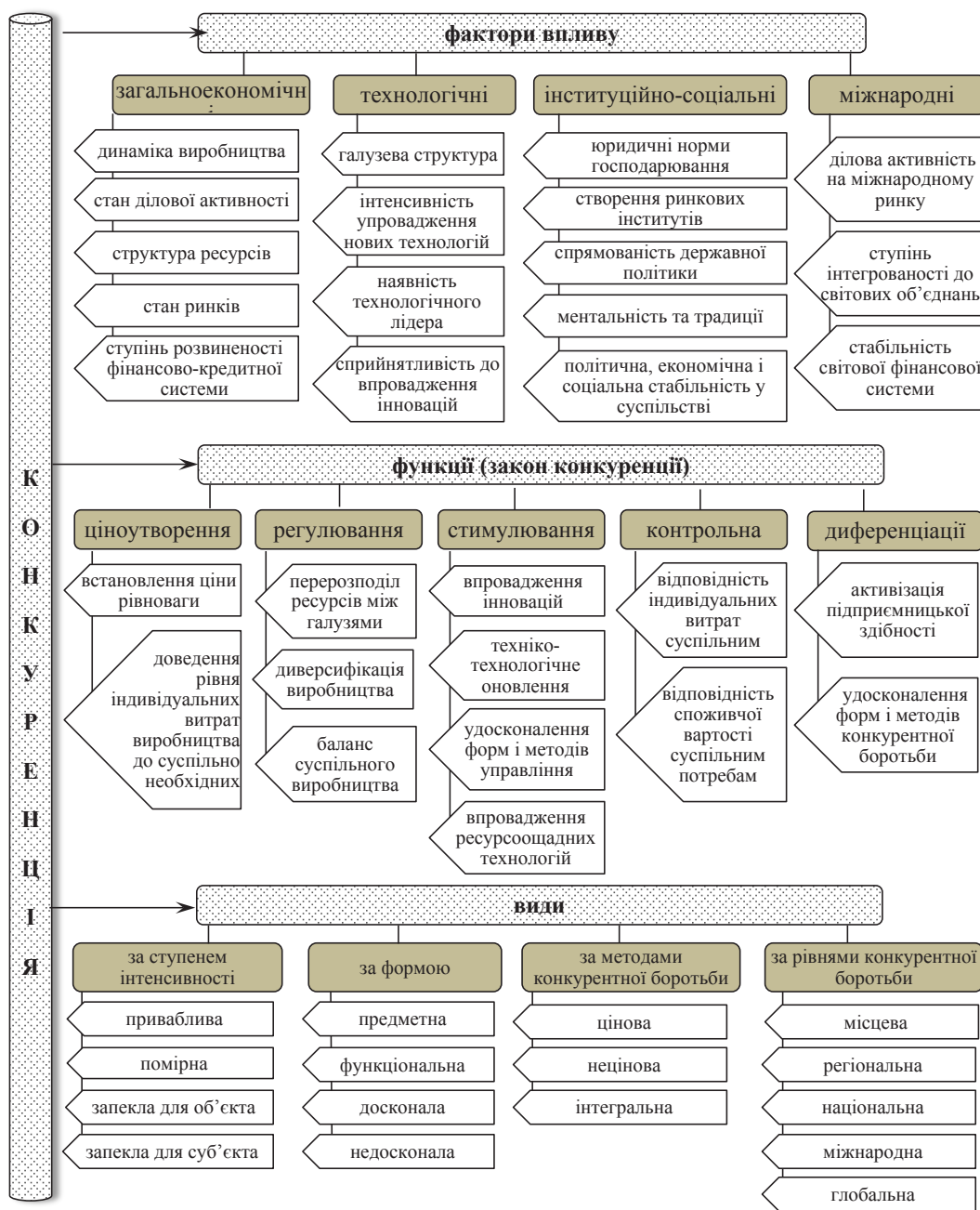

Рис. 1. Сучасна парадигма конкуренції

таті чого максимізуються корисні властивості продукції, що представлена на ринку, та гранична корисність під час її споживання, максимальне задоволення потреб споживача. Вона є рушійною силою розвитку суб'єктів і об'єктів управління; домінантою розвитку суспільства, головним інструментом економії та оптимального управління ресурсами підприємства, підвищення якості товарів і рівня споживання; механізмом регулювання макроекономічних диспропорцій та нестабільності, що виникають між суб'єктами ринкових відносин; засіб подолання циклічного характеру розвитку підприємств аграрного сектору. На рис. 1. наведено узагальнену парадигму конкуренції.

Відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення», основними вимогами до підвищення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору є зростання обсягів виробництва та забезпечення внутрішніх потреб і задоволення попиту власною продукцією, яка має нижчі витрати на виробництво та просування, конкурентну ціну та високу якість.

Поняття «конкурентоспроможність підприємства» також має в економічній літературі різні тлумачення. Найбільш поширеним є визначення того, що конкурентоспроможність підприємства забезпечується за рахунок успішної конкурентної боротьби, утримання ринкової позиції та ринку збуту, збільшення обсягів продажу. Також під конкурентоспроможністю підприємства розуміється його здатність отримувати прибутки, достатні для простого чи розширеного відтворення, мотивації праці та поліпшення якості продукції.

На думку професора Ю.Ф. Наумова, конкурентоспроможність підприємства означає «зростання виробництва конкурентоспроможної продукції за належної економічної ефективності, розширення відтворення, підвищення продуктивності праці та створення спри-

ятливих соціальних умов у колективі» [11, с. 124]. Доцільним є визначення загального в теоретичному трактуванні конкурентоспроможності підприємств, у тому числі аграрних. По-перше, це відносність поняття та його порівняльний характер; по-друге, часова залежність та моментність оцінки; по-третє, ступеневість у формуванні та пряма залежність від конкурентоспроможності продукції; по-четверте, комплексність характеристики та визначення як результату загальної ефективності роботи підприємства. Доцільним під час проведення теоретичного аналізу конкурентоспроможності підприємства є здійснення його структурного розподілу за напрямками наукової інтерпретації (рис. 2). Конкурентоспроможність аграрних підприємств є поняттям відносним, може бути визначене тільки під час порівняння з конкурентами. Як зазначає Г.М. Кулешова, конкурентна боротьба на внутрішньому ринку відбувається між вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами, що виробляють аналогічну продукцію, а також між вітчизняними та зарубіжними підприємствами, які намагаються завоювати нові ринки збуту [5, с. 127].

Отже, конкурентоспроможність аграрних підприємств – комплексне поняття, що характеризує повний спектр конкурентних переваг та потенціалу підприємства. Це його стратегічний потенціал та ефективність його використання, швидкість реакції на зміни та адаптивність до мінливості середовища функціонування, швидкість реагування на потреби споживачів, здатність до адекватних дій на нововведення конкурентів.

Таким чином, конкурентоспроможне аграрне підприємство – це результат ефективного механізму управління виробничим, маркетинговим, управлінським, організаційним та соціальним його складниками. Конкурентними перевагами даного типу підприємств на

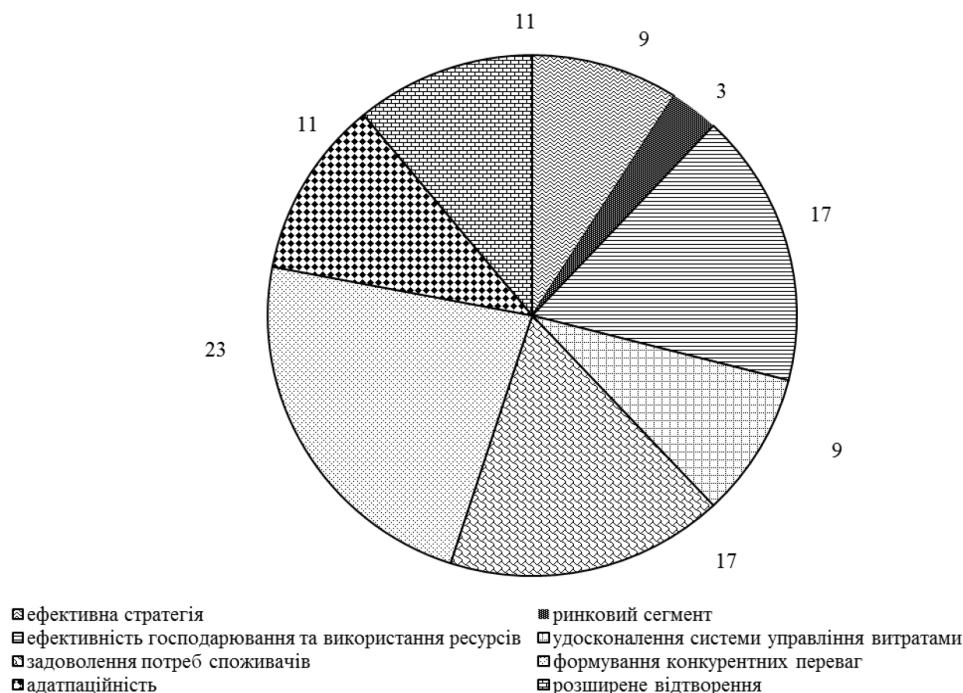

Рис. 2. Структурний розподіл за напрямками наукової інтерпретації категорії «конкурентоспроможність аграрних підприємств»

ринку є прогнозування майбутніх потреб споживача, орієнтація на стратегію формування споживацького попиту, пропозиція екологічно чистої, органічної, якісної продукції сільського господарства.

Індикатори, що визначають конкурентоспроможність аграрних підприємств, наведено на рис. 3.

Виходячи з теоретичного аналізу конкурентоспроможності аграрних підприємств, слід зазначити, що вона залежить від низки чинників: спеціалізації агроформування, концентрації його виробництва та можливості диверсифікації, рівня виробничо-ресурсного потенціалу, асортименту продукції, вибору цінової та маркетингової стратегії. З одного боку, важливим моментом забезпечення конкурентоспроможності та

формування конкурентного статусу аграрного підприємства є досягнення оптимального співвідношення між обсягами виробництва і реалізації продукції та ресурсним забезпеченням даного процесу, рівнем його фінансової незалежності та інвестиційної привабливості. З іншого боку, не можна орієнтуватися тільки на кількісні показники ефективності діяльності, орієнтація на попит, поліпшення якісних характеристик продукції та формування власної ринкової частки мають ключове значення під час визначення ринкової конкурентної позиції підприємства.

Конкурентоспроможність аграрних підприємств є комплексним поняттям, що має різні підходи до визначення і складники та відображає ефективність

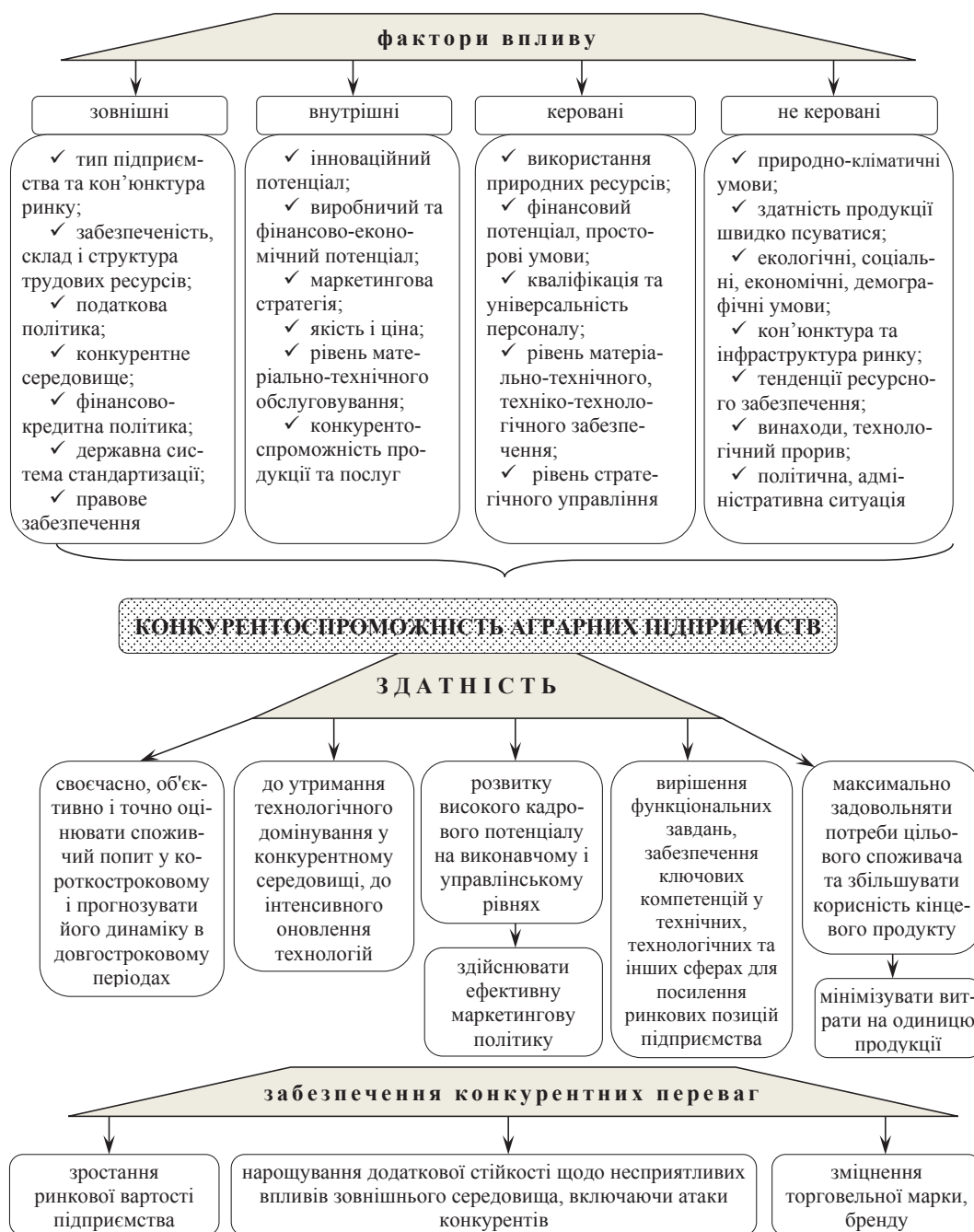
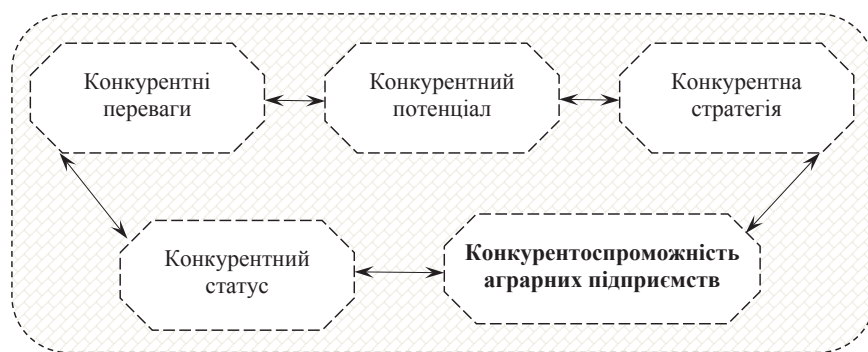

Рис. 3. Індикатори конкурентоспроможності аграрних підприємств

Рис. 4. Система формування конкурентоспроможності аграрних підприємств

його господарювання. Дослідження наукових підходів до трактування категорії дає змогу виділити три базові. Комплексність є базовою характеристикою конкурентоспроможності, вона зумовлюється системою використання власних конкурентних переваг і дає можливість пристосовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища для забезпечення виконання зобов'язань перед іншими суб'єктами господарювання.

Висновки з проведеного дослідження. Результати проведених досліджень економічного змісту конкурентоспроможності аграрних підприємств свідчать про невизначеність, мінливість та динамічну біфуркацію середовища їх функціонування; існування прямої залежності між конкурентним потенціалом, ефективністю його використання та конкурентним статусом агроформувань. Забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів аграрного сектору можливе лише за умов комплексності у підході до формування стратегії їх розвитку та функціонування. Конкурентний статус підприємства на зовнішньому та внутрішньому ринках формується під дією комплексу чинників, які зна-

ходяться у прямій залежності та взаємодії, утворюючи цілісну систему (рис. 4).

Сукупний ефект від взаємодії даних чинників формує конкурентоспроможність аграрних підприємств у ринковому середовищі. Так, конкурентні переваги відображають прерогативи порівняно з конкурентами на цільовому ринку, що визначаються підвищеною продуктивністю праці, вдосконаленням системи управління та розподілом ресурсів та виробничих

факторів. Конкурентний потенціал відображає ефективність використання сукупності внутрішніх можливостей підприємства. Конкурентна стратегія характеризується способом отримання стійких конкурентних переваг, у результаті чого підприємство формує лідерські позиції на цільовому ринку, збільшує свій ринковий сегмент, розширює обсяги збуту та максимізує ступінь задоволення потреб споживачів порівняно з конкурентами. Конкурентний статус аграрного підприємства є комплексною порівняльною характеристикою, що формується під час взаємодії вищезазначених чинників та відображає внутрішній потенціал агроформування, позицію в конкурентних сегментах ринку і здатність утримувати її під впливом дестабілізаційних чинників зовнішнього середовища. Отже, конкурентоспроможність підприємства є сукупністю якісних та кількісних характеристик його господарювання, що характеризують рівень використання науково-технічного, виробничого, кадрового потенціалу, маркетингового потенціалу та економіко-організаційних факторів.

Список використаних джерел:

1. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г.Л. Азоев. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с.
2. Данилов И.А. Теоретические аспекты конкуренции: ретроспективный анализ и современное отечественное и современное трактование / И.А. Данилов, Е.В. Волкова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2010. – № 2. – С. 122–127.
3. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти : [монографія] / О.І. Драган. – К. : ДАКККіМ, 2006. – 160 с.
4. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія] / За заг. ред. О.Г. Янкового. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.
5. Кулешова Г.М. Конкуренція і конкурентоспроможність в агропромисловому виробництві / Г.М. Кулешова // Економіка АПК. – 2008. – № 3. – С. 126–132.
6. Леоненко П.М. Історія економічних учень : [підручник] / П.М. Леоненко, П.І. Юхименко. – К. : Знання, 2008. – 639 с.
7. Макконнелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – Москва : ИНФРА-М, 2001. – 974 с.
8. Маркс К. Капитал / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. : Наука, 1990. – Т. 1. – 400 с.
9. Милль Дж.С. Основы политической экономии / Дж.С. Милль. – М. : Прогресс, 1981. – 230 с.
10. Найт Ф. Ризик, невизначеність і прибуток / Ф. Найт. – Москва : Дело, 2003. – 264 с.
11. Наумов Ю.Ф. Про конкурентоспроможність аграрних підприємств у сучасних ринкових умовах / Ю.Ф. Наумов, І.Г. Лотохова // Економіка АПК. – 2003. – № 8. – С. 124–127.
12. Педченко Н.С. Деякі аспекти конкуренції і конкурентоспроможності в ринковій економіці / Н.С. Педченко // Регіональні перспективи. – 2000. – № 4(11). – С. 48–49.
13. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. – М. : Международные отношения, 1993. – 798 с.
14. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Эконом, 2003. – 340 с.
15. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства : [підручник] / М.Г. Саєнко. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 390 с.

16. Сміт А. Дослідження про природу й причину багатства народів / А. Сміт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/70320/e6586e522e5a3fb3904b8f70ac939826.pdf?sequence=1>.
17. Степанов Л.В. Моделирование конкуренции в условиях рынка / Л.В. Степанов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : \ www/URL: <http://www.gae.ru/monographs/65>.
18. Сторчевой М.А. Основы экономики : [учебник] / М.А. Сторчевой ; под ред. П.А. Ватника. – СПб. : Экономическая школа, 1999. – 432 с.
19. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : [монографія] : у 2-х т. / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк [та ін.] ; за заг. ред. Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2006. – Т. 2. – 592 с.
20. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
21. Хайек Ф.А. Познание, конкуренция и свобода / Ф.А. Хайек. – СПб. : Пневма, 1999. – 212 с.
22. Хейне П. Экономический образ мышления / П. Хейне. – Москва : Катакса, 1997. – 704 с.
23. Чухно А.А. Основы экономической теории: [підручник] / А.А. Чухно, П.С. Єщенко ; за ред. А.А. Чухна. – Київ : Вища шк., 2001. – 606 с.
24. Шумпетер Й. Капитализм, социализм и демократия / Й. Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – С. 151.
25. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й.А. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 456 с.
26. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика : [учеб.-практ. пособ.] / А.Ю. Юданов. – М. : АКАЛИС, 1996. – 272 с.

УДК 656.07:334.716

Дикань В.Л.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом,
Український державний університет залізничного транспорту*

Глазкова А.С.

*аспірант кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом,
Український державний університет залізничного транспорту*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ СТРУКТУРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ І ПРОМИСЛОВОСТІ

IMPROVEMENT ORGANIZATION MANAGEMENT STRUCTURE INTEROPERABILITY OF RAIL TRANSPORT AND INDUSTRY

У статті розглянуто основні аспекти створення організаційно-ієрархічної структури, а саме транспортно-індустріального парку, за допомогою якого буде задано напрями розвитку взаємозв'язків між провідними галузями економіки України, такими як промислова та транспортна. Основну увагу приділено об'єднанням підприємств, які називають індустріальним парком, технологічно-індустріальними парком, технопарком. На основі аналізу робіт учених виявлено сильні та слабкі сторони структурних угруповань, запропоновано економічні орієнтири для розвитку промисловості та транспорту.

Ключові слова: транспортний комплекс, промисловий комплекс, взаємодія, розвиток, транспортно-індустріальний парк.

В статье рассмотрены основные аспекты создания организационно-иерархической структуры, а именно транспортно-индустриального парка, с помощью которого заданы направления развития взаимосвязей между ведущими отраслями экономики Украины, такими как промышленная и транспортная. Основное внимание уделено объединениям предприятий, которые называют индустриальным парком, технологическим и индустриальным парком, технопарком. На основе анализа работ ученых выявлены сильные и слабые стороны структурных группировок, предложены экономические ориентиры для развития промышленности и транспорта.

Ключевые слова: транспортный комплекс, промышленный комплекс, взаимодействие, развитие, транспортно-индустриальный парк.